

INFORMATIVNI BILTEN ZA POVRATAK

Pilot projekt dvosmjernog informiranja

Sponsored by: OSCE

Realization: STINA New Agency, Croatia
SAFAX News Agency, B&H

Broj 4.

07.12.2001.

S A D R Ź A J:

HRVATSKA:

1. Primjena zakona o konvalidaciji - **NEVLADINE ORGANIZACIJE NAJAVLJUJU POKRETANJE INICIJATIVE ZA PRODULJENJE ROKOVA IZ UREDBI ZA PROVOĐENJE KONVALIDACIJE**
2. Interview: Radovan MAJSKI, pomoćnik ministra pravosuđa u Vladi Republike Hrvatske iz redova srpske nacionalne zajednice - **“ZBOG SVOJEVRSNE AVERZIJE SUDOVA PREMA KONVALIDACIJI STRANKE SE NAJČEŠĆE UPUĆUJU DA TRAŽE ISHODOVANJE NOVOG AKTA U OBNOVLJENOM PROCESU”**
3. Interview: Ana BALABAND, načelnica Odjela socijalne skrbi u Ministarstvu rada i socijalne skrbi - **NAKON ŠEST MJESECI POVRATNICI SE MOGU OBRATITI ZA SOCIJALNU POMOĆ**
4. Interview: Ivo Križanović, predsjednik Zajednice povratnika bosanske Posavine - **NE MOGU SE PRESELITI ČITAVI ŽIVOTI**
5. Interview: Episkop Dalmatinski, g. Fotije - **“POVRATAK SVEŠTENIKA PODSTREK JE NARODU DA SE VRATI NA SVOJA OGNJIŠTA!”**
6. Vijesti

BOSNA I HERCEGOVINA

1. Wolfgang Petritsch proglasio izmjene imovinskih zakona - **NAPUŠTANJE STANOVA U ROKU OD 15 DANA**
2. Statusna i socijalna prava povratnika u Republiku Srpsku - **PRAVA IZBJEGLICA KOJE SU U HRVATSKOJ DJELIMIČNO ĆE BITI RIJEŠENA POTPISIVANJEM MEĐUDRŽAVNOG SPORAZUMA IZMEĐU BIH I HRVATSKE**
3. Zapošljavanje i rješavanje socijalnog statusa povratnika u Federaciji BiH - **PRENOS MIROVINA OMOGUĆEN DOK RADNI STAŽ ĆEKA POTPISIVANJE MEĐUDRŽAVNOG SPORAZUMA SA HRVATSKOM**
4. Povratak u Travnik - **DOBRA SIGURNOSNA, LOŠA GOSPODARSKA SITUACIJA**
5. Vijesti

HRVATSKA:

1. Primjena zakona o konvalidaciji

NEVLADINE ORGANIZACIJE NAJAVLJUJU POKRETANJE INICIJATIVE ZA PRODULJENJE ROKOVA IZ UREDBI ZA PROVOĐENJE KONVALIDACIJE

pripremila: **Milina ŽABKA**

Nakon brojnih pritisaka predstavnika međunarodne zajednice, posebice od strane misije Ujedinjenih Naroda za istočnu Slavoniju (UNTAES), hrvatska Vlada i Sabor početkom listopada 1997. godine donijeli su Zakon o konvalidaciji. Ovim Zakonom je bilo propisano da se svi pojedinačni akti i odluke donijete ili izdane od strane raznih tijela ili pravnih osoba koje imaju javne ovlasti, donijeti ili izdani u predmetima sudbene i upravne naravi na područjima Republike Hrvatske koja su bila pod zaštitom ili upravom Ujedinjenih naroda, konvalidiraju sukladno Ustavu Republike Hrvatske, Ustavnom zakonu o ljudskim pravima i slobodama etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina, te važećim hrvatskim zakonima.

Da bi se sam Zakon mogao provoditi pola godine kasnije donijete su i posebne uredbe za konvalidiranje akata izdanih u predmetima sudbene, odnosno upravne naravi. Treća uredba odnosila se na područje prava iz radnog odnosa, nezaposlenosti, mirovinskog i invalidskog osiguranja, doplatka za djecu, socijalne skrbi i zaštite vojnih i civilnih invalida rata.

Iako se Zakon i provedbene uredbe odnosio na područje cijele Hrvatske, dolazi se do zaključka da je svoju primjenu našao tek na području istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema, doduše ne u svom punom obimu. Iz jednostavnog razloga – uredbama su propisani rokovi u kojima se moraju podnijeti zahtjevi za konvalidiranje pojedinih akata i odluka, a nadležnim organima se oni nisu moglo podnositi, jer se dobijao odgovor da se čekaju upute za primjenu. Za druga područja: zapadnu Slavoniju, Baniju, Kordun, Liku i Dalmaciju, ovaj Zakon kao da nikada nije ni postojao, odnosno kako to kažu pravnici, rokovi iz uredbi za provođenje konvalidacije su odavno istekli.

Najlakše je bilo za pojedine akte i odluke u predmetima upravne naravi, kao što su različite knjige rođenih, umrlih, vjenčanih, koji su svojevrsnim automatizmom, po službenoj dužnosti ili na zahtjev pojedinaca, konvalidirani.

Na drugoj strani, veoma teško, skoro nikako je to išlo i ide sa predmetima sudske naravi, koji podrazumijevaju npr. ostavinske rasprave ili prenošenje prava vlasništva, te druge procese pred sudovima, kao što su parnični i vanparnični, prekršajni, krivični, upravno-sudski i izvršni predmeti. Za konvalidaciju tih akata bili su zaduženi sudovi stvarne i mjesne nadležnosti, odnosno općinski, županijski i prekršajni sudovi, te sam Upravni sud Hrvatske.

Pravnici u Zajedničkom vijeću općina (Ružica Bajac, +385 32 422 750) u Vukovaru, ali i oni u Srpskom demokratskom forumu Ljubo Manojlović +385 1 3777 126) u Zagrebu, te odvjetnici koji zastupaju građane zainteresirane za konvalidaciju, uglavnom preporučaju pokretanje novog procesa. Kažu da je to brži, jeftiniji i lakši postupak, te se na taj način zaobilazi i Zakon o konvalidaciji na koji su, očito, predstavnici hrvatskog pravosuđa veoma "alergični".

I sam Radovan Majski, pomoćnik hrvatskog ministra pravosuđa iz redova srpske nacionalne zajednice potvrdio je kako je "lakše pokrenuti novi postupak u predmetima sudbene naravi, zato što propisi ne stavljaju u dobar položaj predlagatelja, odnosno onoga tko traži konvalidaciju".

"Pored svojevrsne averzije sudova prema predmetima kojima se daje pravna valjanost tih nevažećih akata donijetih za vrijeme Krajine, stranke se najčešće upućuju da ne podnose zahtjev za konvalidaciju nego da traže ishodovanje novog akata u obnovljenom procesu, jer će time postići isti cilj", ističe Majski.

On navodi i primjer u postupku ostvarivanja prava na nasljedstvo i dodaje kako nema nikakvog razloga da stranka ne ide u normalan postupak pokretanja ostavinske rasprave, jer tako na jednostavan način ne traži konvalidaciju onog rješenja koje je donio krajiški sud.

Podaci govore da se tokom konvalidiranja pojedinih akata i odluka nije čak ni određeno da su stranke oslobođene plaćanja sudskih taksi, nego sve teče po istom postupku. Slično je i u predmetima prenošenja prava vlasništva, tako da ni ovdje ne postoje nikakve nove pogodnosti ukoliko se pokrene proces konvalidacije. Tako se onda strankama preporučuje pokretanje novog postupka.

Sporna Uredba za provođenje odluka i akata iz upravnih područja rada, zapošljavanja, mirovinskog i invalidskog osiguranja, doplatka za djecu, socijalne skrbi i zaštite vojnih i civilnih invalida rata i danas je predmet rasprava. Tako je krajem listopada, uz pokroviteljstvo OSCE-a, i na ideju osječke Organizacije za građanske inicijative (OGI, +385 31 574 839 Branislav Vrhajić), u Vukovar održan okrugli stol na temu primjene Zakona o konvalidaciji u ostvarivanju prava iz mirovinskog osiguranja. Na njemu se, naravno, govorilo i o drugim pravima iz ove skupine.

Izraženo je nezadovoljstvo brojnim nedostacima ovog Zakona, a pogotovo rokovima za podnošenje zahtjeva u domenu stečenih prava poput prava iz radnog staža ili mirovinskog osiguranja. Još jednom je upozoreno na propust uspostavljanja tzv. prekluzivnih, odnosno strogo određenih, rokova u kojima se morao podnijeti zahtjev za konvalidaciju. Ti rokovi istekli su još u travnju 1999. godine. Postavljeno je i pitanje kako npr. prava iz radnog staža i sam radni staž vezati uz neke rokove, jer to nitko nikomu ne može oduzeti.

U samom Zajedničkom vijeću općina, čiji su predstavnici također sudjelovali u ovoj raspravi, iznose i niz konkretnih primjera neprovođenja uredbe u oblasti konvalidiranja akata i odluka u domenu nezaposlenosti, mirovinskog osiguranja, civilnih žrtava rata, radnog staža. Tako navode kako zbog kratkog roka za podnošenje zahtjeva za ostvarenje nekog prava po osnovi nezaposlenosti, nijedna osoba nije ostvarila to pravo. Dodaju i da nitko nije uspio konvalidirati rješenja civilnih žrtava rata zbog nedostataka uputa. Slaba nada postojala je za one osobe koje su svoje zahtjeve podnijeli poštom, preporučeno i sa povratnicom. No ubrzo je stigao negativan odgovor, objašnjen navodnom činjenicom da konvalidacija nije moguća zbog nedostatka dokaza o okolnostima stradanja.

Poseban su problem mirovine. Najčešće se konvalidacija rješenja o ostvarivanju prava na mirovinu provodi jako sporo, donose se privremena rješenja čiji su iznosi akontacije veoma niski, a ukoliko je i konvalidirano pojedino pravo na mirovinu, nisu isplaćena i novčana primanja proizašla iz toga prava. Konvalidiranje mirovinskog staža poljoprivrednika gotovo da je neznatno, jer je veoma malo broj poljoprivrednika u roku podnio zahtjev za priznavanje staža od 1991. do 1995, odnosno 1997. godine. Za mali broj onih koji su podnijeli zahtjeve, sada se traži izjašnjavanje da li žele konvalidirati sporni staž i ukoliko to žele od njih se očekuje da uplate doprinose za to vremensko razdoblje. Ova retroaktivna uplaćivanja dostižu iznose veće i od 20 tisuća kuna !

Na sve pritužbe vezane uz ova pitanja iz pojedinih institucija, posebice Hrvatskog zavoda za mirovinsko i invalidsko osiguranje, stranke se upućuju na podnošenje žalbe i korištenje svih pravnih lijekova. Zbog toga su i sve češći zahtjevi nevladinih organizacija, pa tako i OGI-ija ili ZVO-a, za korekcijama ovog Zakona, ali i pokretanjem inicijative obnove rokova za podnošenje zahtjeva za konvalidaciju.

O značaju pravilne primjene Uredbe o konvalidiranju mirovinskog staža govori i pomoćnik ministra pravosuđa, Radovan Majski. On smatra kako je, u biti, ovaj segment konvalidacije i najvažniji, jer je, kako je to već istaknuto, sve mnogo lakše u predmetima sudbene i upravne naravi.

Majski također ističe kako građanima pravo na mirovinski staž, bez obzira gdje živjeli i u kojem statusu bili, nitko ne može da oduzme, što je najznačnije u svemu. Dodaje kako podaci sa terena govore da na području Podunavlja zavodi mirovinskog osiguranja imaju najviše posla. Pomoćnik ministra Majski ukazuje kako će slično biti i na područjima povratka, uz opasku da na tim prostorima Hrvatske ipak jako malo ljudi koji su radno sposobni, odnosno da su to uglavnom starije osobe koje nisu bile u radnom odnosu u razdoblju između 1991. i 1995. godine.

Kao što je već pomenuto, za područja zapadne Slavonije, Korduna, Banovine, Like i Dalmacije, Zakon o konvalidaciji i njegove provedbene uredbe kao da nikada nisu ni postojali. Prije svega zbog poodavno isteklih rokova. Stoga pravnici, ali i ljudi koji se izravno ili neizravno bave ovom problematikom, upućuju povratnike na "istjerivanje pravde" u redovnom upravnom postupku, odnosno podnošenjem tužbe pred nadležnim sudom. Sve dok se, eventualno, ne prihvati inicijativa nevladinih udruga za produljivanje rokova za podnošenje zahtjeva za konvalidaciju.

2. Interview: Radovan MAJSKI, pomoćnik ministra pravosuđa u Vladi Republike Hrvatske iz redova srpske nacionalne zajednice

“ZBOG SVOJEVRSNE AVERZIJE SUDOVA PREMA KONVALIDACIJI STRANKE SE NAJČEŠĆE UPUĆUJU DA TRAŽE ISHODOVANJE NOVOG AKTA U OBNOVLJENOM PROCESU”

Pored pomoćnika ministra unutarnjih poslova, prosvjete i kulture, srpska nacionalna zajednica u Hrvatskoj ima pravo imenovanja i pomoćnika ministra pravosuđa. Na toj poziciji više je od tri godine Radovan Majski, imenovan po osnovi "Pisma namjera hrvatske Vlade o završetku procesa reintegracije Podunavlja u ustavno-pravni sustav Hrvatske" iz siječnja 1997. godine. Prema ovom "pismu namjera", podunavski Srbi imaju još pravo imenovanja po jednog zamjenika župana u Vukovarsko-srijemskoj i Osječko-baranjskoj županiji.

Sa gospodinom Majskim razgovarali smo o provođenju Zakona o konvalidaciji na području bivšeg UNTAES-regiona, ali i njegovoj (ne)primjeni na prostorima zapadne Slavonije, Banije, Like, Korduna i sjeverne Dalmacije.

Zakon o konvalidaciji usvojen je još sredinom 1997. godine nakon brojnih pritisaka predstavnika međunarodne zajednice, posebno iz misije UNTAES-a. Što podrazumijeva ovaj Zakon i što je uopće konvalidacija?

-Konvalidacija u pravnom rječniku predstavlja naknadno osnaženje nevažećih pravnih poslova. Zbog toga što se prema zvaničnim stavovima hrvatskih vlasti Republika Srpska Krajina smatra paradržavnom tvorevinom svi pravni poslovi koji su sklopljeni u to vrijeme pred sudovima i organima uprave, ali i svi akti koji su donijeli ti organi smatrali su se nevažećim. Zato je bilo potrebno da se donese Zakon o konvalidaciji kako bi se osnažili svi ti nevažeći pravni poslovi, odluke i akta. Izvršen je i pritisak predstavnika međunarodne zajednice na Hrvatsku da se prije reintegracije Podunavlja donese takav zakon, što je i učinjeno.

U procesu konvalidiranja pojedinih akata ili odluka, kome zainteresirane stranke ili osobe koje imaju pravni interes, kako se to zakonski kaže, mogu da se obrate? Kako uopće teče postupak konvalidacije?

-Sve ovisi o tome da li se radi o sudskom ili upravnom postupku i konvalidaciji sudskih ili upravnih akata, odnosno ostvarivanja prava iz radnog odnosa, nezaposlenosti, mirovinskog i invalidskog osiguranja, doplatka za djecu, socijalne skrbi i zaštite vojnih i civilnih invalida rata. Provođenje je propisano trima uredbama koje su objavljene i donesene 1998. godine.

Na koji način je moguće konvalidirati pojedine akti i odluke donesene ili izdane u predmetima sudske prirode? Na koje se konkretne slučajeve odnosi ovaj "nivo" konvalidacije?

-Često puta je lakše pokrenuti novi postupak u predmetima sudbene naravi, zato što propisi ne stavljaju u dobar položaj predlagatelja, odnosno onoga tko traži konvalidaciju. Pored svojevrzne averzije sudova prema predmetima kojima se daje pravna valjanost tih nevažećih akata donijetih za vrijeme Krajine, stranke se najčešće upućuju da ne podnose zahtjev za konvalidaciju nego da traže ishodovanje novog akta u obnovljenom procesu, jer će time postići isti cilj. Ako se npr. radi o nasljedstvu, nema nikakvog razloga da stranka ne ide u normalan postupak pokretanja ostavinske rasprave, jer tako jednostavno ne traži konvalidaciju onog rješenja koje je donio krajinski sud.

Pogotovo što prilikom donošenja tih propisa nije čak ni određeno da su stranke oslobođene plaćanja sudskih taksi, nego sve teče po istom postupku. Radi se, dakle, o klasičnom postupku, pa nema nekog naročitog razloga da se ide u konvalidaciju, jer se sve to može postići pokretanjem novog ostavinskog postupka. I kada su u pitanju predmeti prenošenja prava vlasništva slična je situacija. Po pravilu, nema nikakvih novih pogodnosti u procesu konvalidacije, pa je strankama čak lakše pokretati novi postupak kako bi postigli ono što hoće.

No, značaj Zakona o konvalidaciji i njegovih provedbenih uredbi nije u samom “osnaživanju” upravnih i sudskih odluka, već u mnogim, ljudima životno važnim, stvarima.

-Moram priznati da je Zakon o konvalidaciji najprije donesen zbog priznavanja staža mirovinskog osiguranja. Sve ovo ostalo nije toliko važno u tom smislu, pogotovo što se već prethodno navedene stvari sudbene naravi mogu riješiti mimo Zakona o konvalidaciji. Upozoravam da pravo na mirovinski staž nikome ne može da se oduzme i to je najznačajnije u svemu. Na području Podunavlja zavodi mirovinskog osiguranja imaju najviše posla. Pretpostavljam da će tako biti i na područjima povratka, u zapadnoj Slavoniji, Dalmaciji, Lici, na Kordunu i Baniji. No moramo znati da je na tim prostorima Hrvatske biti jako malo ljudi koji su radno sposobni, te da su to uglavnom starije osobe koje nisu bile u radnom odnosu za vrijeme postojanja Krajine.

Koliko su uopće građani na područjima posebne državne srkbi upoznati sa Zakonom o konvalidaciji i njegovim provedbenim propisima?

-Povratnici se uglavnom moraju javiti u urede Srpskog demokratskog foruma (SDF) gdje će dobiti sve informacije. U svakom gradu postoji ured SDF-a i građani kad se vrate trebaju da idu tamo gdje će dobiti upute što trebaju i kako trebaju raditi. Ukoliko im treba bilo kakvu zamolbu ili žalbu napisati ili bilo koji drugi dokument, tamo će im pomoći da se to napravi. **(STINA)**

Podrobnije informacije o procesu konvalidacije, kao i pravnim lijekovima na koje građani imaju pravo u procesu priznavanja mirovinskog staža, drugih prava iz proisteklih iz radnog odnosa, nezaposlenosti, invalidskog osiguranja, socijalne skrbi, zaštite vojnih i civilnih invalida rata, ali i u sudskom ili upravnom postupku, mogu se dobiti na ovim adresama i telefonima:

Uredi Srpskog demokratskog foruma (SDF):

Zagreb – glavni ured

Republike Austrije 9
tel: +385 1 3777 126

Zagreb – pravni ured

Berislavićeva 10/II
tel: +85 1 4872 483

Zajedničko vijeće općina (ZVO)

Vukovar (Borovo naselje)
kontakt-osobe: Ružica Bajac i Veroslava Keravica, Odbor za ljudska prava
Radnički dom, treći kat
tel: +385 32 422 750

Zajedničko vijeće općina

Beli Manastir, Trg slobode 22
Kontakt-osoba: Erika Jasnić, Odbor za ljudska prava
Tel: +385 31 701 108

Centar za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć

Vukovar, Antuna Tomaševića 32
kontakt-osobe: Ankica i Ljubomir Mikić, Milena Jurišić
tel: + 385 32 413 317, 413 319

Organizacija za građanske inicijative (OGI)

Osijek, Sjenjak 133
kontakt-osobe: Branislav Vorkapić, Aleksandra Mirosavljević, Čedo Pekez
Tel: + 385 31 574 839, 573 896

Udruženje za mir i ljudska prava "Baranja"

Bilje, Šandora Petefija 78

Kontakt-osoba: Milorad Nenadović

Tel: +385 31 750 892, 750 608

3. Interview: Ana BALABAND, načelnica Odjela socijalne skrbi pri hrvatskom Ministarstvu rada i socijalne skrbi

NAKON ŠEST MJESECI POVRATNICI SE MOGU OBRATITI ZA SOCIJALNU POMOĆ

pripremila **Milina ŽABKA**

Sagledavajući rezultate povratka na područje zapadne Slavonije, Banije, Like, Korduna, Dalmacije, veoma često se Spominje činjenice da se na ta područja vraćaju uglavnom staračka domaćinstva. Kako je dobar dio njih bez mirovine ili bilo kakvih drugih primanja ili prihoda, sasvim je razumljiv podatak da je na tzv. područjima od posebne državne skrbi postotak korisnika socijalne skrbi u ukupnoj populaciji znatno veći nego na drugim područjima. Ako se i ne radi o starijoj populaciji, veoma često su u pitanju samci ili obitelji koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba, a nisu u mogućnosti ostvariti ih svojim radom ili prihodom od imovine ili iz drugih izvora.

Podsjećanja radi, u Hrvatskoj je socijalna skrb označena kao "djelatnost od posebnog interesa kojom se osigurava i ostvaruje pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba socijalno ugroženih, nemoćnih i drugih osoba, dovedenih u takvu poziciju zbog nepovoljnih osobnih, gospodarskih, socijalnih i drugih okolnosti".

Sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi takve osobe ili obitelji imaju pravo na savjetovanje, pomaganje u prevladavanju posebnih teškoća, pomoć za uzdržavanje, pomoć za podmirenje troškova stanovanja, jednokratnu pomoć, doplatak za pomoć i njegu, pomoć i njegu u kući, osobnu invalidninu, osposobljavanje za samostalan život i rad, skrb izvan vlastite obitelji i druge pomoći.

U ovu problematiku najupućeniji su djelatnici centara za socijalnu skrb (*vidi popis centara*), koji osim svojih zakonskih obaveza, mogu odobriti i pomoć u prehrani, odjeću i obuću, podmirenje pogrebnih troškova ili troškova ogrjeva. Ne treba zaboraviti da je primaran zadatak ovih centara donošenje rješenja o pravima iz socijalne skrbi, obiteljskopravne i kaznenopravne zaštite i drugim pravima, te provođenje njihovog izvršavanja, odnosno tzv. ovrhe.

Svakako najkompetentnija da pruži neke odgovore na pitanja vezana uz mogućnosti ostvarivanja prava na socijalnu skrb jest gospođa Ana Balaband, načelnica Odjela socijalne skrbi koji djeluje pri Ministarstvu rada i socijalne skrbi.

Budući da se nalazite na čelu jednog zaista važnog Odjela koji djeluje pri Ministarstvu rada i socijalne skrbi, kako ocjenjujete cjelokupnu situaciju u kojoj žive povratnici, ali i izbjeglice na područjima posebne državne skrbi? Činjenica je da ti ljudi veoma teško dolaze do sredstava neophodnih za minimum egzistencije.

-Ono što mi pratimo jesu korisnici različitih oblika socijalne skrbi i vidimo da je u usporedbi sa drugim dijelovima Hrvatske udio korisnika skrbi u ukupnom stanovništvu mnogo veći na tim područjima. To se naročito odnosi na ostvarivanje prava na pomoć za uzdržavanje, ali i druga materijalna davanja socijalne skrbi. To očito ukazuje na niz problema. Ljudi koji se vrte dosta teško dobiju posao, prijavljuju se Zavodu za zapošljavanje, ne ostvaruju prihode do razine minimuma koji je utvrđen po propisima iz socijalne skrbi i očito im jedan, vrlo često i jedini, a nekad i veći dio prihoda, upravo novčana pomoć socijalne skrbi.

Na koji se način građani na područjima od posebne državne skrbi, pogotovo na područjima povratka obraćaju Vašim suradnicima na terenu?

-Mi imamo lokalne službe i poznato je da su to centri za socijalnu skrb koji rješavaju predmete po zahtjevima stranaka u prvom stupnju. Svi oni koji imaju bilo kakve potrebe vezane za ostvarivanje pojedinih prava iz domena socijalne skrbi, obraćaju se tim centrima. Oni u provedbenom postupku utvrđuju da li ljudi ispunjavaju uvjete za ostvarivanje neke vrste pomoći ili ne.

Koja je dokumentacija neophodna za ostvarivanje takvih prava i tko ima pravo na socijalnu skrb?

-To je vrlo različito i ovisi o vrsti prava za koje se podnosi zahtjev. Detaljne upute o tome mogu dati centri za socijalnu skrb. Načelno bih rekla da je nekoliko stvari vrlo važno. Prije svega, čovjek mora imati prebivalište. Ljudi koji imaju status prognanika ili još uvijek imaju status izbjeglice, odnosno neki drugi sličan status, dakle koji nisu domicilno stanovništvo i nemaju prebivalište, ne ostvaruju socijalnu skrb po ovom zakonu, već po propisima koji su usvojeni za tu kategoriju stanovništva. Ponavljam, bitno je da osoba ima prebivalište na tom području i da je hrvatski državljanin. Nakon toga slijede propisani uvjeti koje centar utvrđuje, a odnose se na imovinsko stabnje, na prihode, na radnu sposobnost i na niz drugih karakteristika, sve u ovisnosti o pravu koje se ostvaruje. Primjerice, za pomoć za uzdržavanje, vrlo je važno, ako se radi o radno sposobnoj osobi, da li je prijavljena na Zavod za zapošljavanje. Potom se utvrđuju prihodi svih članova obitelji, te se utvrđuje da li je već iskorištena mogućnost ostvarivanja uzdržavanja i niz drugih stvari koje su važne za ostvarivanje pomoći.

Bitno je ponoviti da građani u statusu povratnika, prognanika, izbjeglice nemaju pravo na skrb sve dok im ne istekne taj status. Za povratnike je to npr. šest mjeseci od dana povratka.

-Istog trena kada nekome istekne povratnički status taj građanin prelazi u sustav socijalne skrbi ukoliko ispunjava propisane uvjete. Dakle, kad mu prestane status i ako nema svojih prihoda, ili nije riješio pitanje zaposlenja, ide u Centar za socijalnu skrb i uvjeri se koja prava ima.

Koliko traje procedura za dobijanje socijalne skrbi?

-Zakonom su propisani rokovi. Ako se radi o hitnim postupcima onda bi Centar za socijalnu skrb u roku od 15 dana morao donijeti svoju odluku, odnosno rješenje o nečemu. Kada je potrebno provoditi postupak koji podrazumijeva odlazak na teren ili neki drugi postupak kao npr. vještačenje, onda je taj rok 30 dana. Ponavljam da su to zakonska određenja. Ista ta određenja iz Zakona o socijalnoj skrbi važe i za visinu pomoći.(STINA)

KOME SE GRAĐANI MOGU OBRATITI AKO IM JE POTREBNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA?

Ukoliko je nekome neophodna zdravstvena zaštita, o tome koji su im dokumenti potrebni i koliko traje procedura ishodovanja takvog oblika zaštite, građani povratnici mogu se obratiti područnim uredima Hrvatskog Zavoda za zdravstveno osiguranje (*vidi popis sa adresama i telefonima.*)

Isto tako na tim adresama mogu se dobiti informacije o tomu imaju li građani u statusu povratnika na područja povratka (zapadna Slavonija, Banovina, Kordun, Lika, Dalmacija) pravo na primarnu zdravstvenu zaštitu.

Ukoliko netko nema zdravstveno osiguranje, a neophodan mu je posjet liječniku, recept za lijekove ili hospitalizacija, kod odgovornih u Zavodu za zdravstveno osiguranje dobit će detaljne informacije.

Popis centara za socijalnu skrb na područjima povratka

BENKOVAC, Ivana Meštrovića 8
23420 Benkovac
Tel: 023/681-133, 681-143

DARUVAR, Radićeva 5/1
43500 Daruvar
Tel: 043/331-868

DARUVAR - Podružnica Grubišno polje
M. A. Reljkovića 26
43290 Grubišno polje
Tel: 043/485-179, 485-422

DRNIŠ, A. Mihanovića 4
22320 Drniš
Tel: 022/886-042

GLINA, Trg hrvatskih branitelja 1
44400 Glina
Tel: 044/882-107, 882-346

GLINA - Podružnica Topusko
Trg bana Josipa Jelačića BB
44415 Topusko
Tel: 044/885-043

GOSPIĆ, dr Ante Starčevića 32
53000 Gospić
Tel: 053/572-305

GOSPIĆ - Podružnica Korenica
Josipa Jovića 16
53230 Korenica
Tel: 053/776-583

KARLOVAC - Podružnica Vojnić
Trg Stjepana Radića 1
47220 Vojnić
Tel: 047/883-058

KARLOVAC, Ivana Meštrovića 10
47000 Karlovac
Tel: 047/336-289, 336-207, 335-611, 332-426

KNIN, Petra Svačića 4/2
22300 Knin
Tel: 022/662-534, 662-580

NOVA GRADIŠKA Karla Dieneša 4/1
35400 Nova Gradiška

Tel: 035/361-564, 362-611, 361-561

NOVSKA Trg Đure Szabe 7
44330 Novska
Tel: 044/600-672, 608-130

PAKRAC Petra Preradovića 1
34550 Pakrac
Tel: 034/411-130, 411-546

PETRINJA Turkulirova 7
44250 Petrinja
Tel: 044/815-272, 815-448

PETRINJA - P. Hrvatska Kostajnica
N. Markovića 23
44430 Hrvatska Kostajnica
Tel: 044/851-185, 851-333

SISAK - Podružnica Dvor
Trg bana Josipa Jelačića 15
44440 Dvor
Tel: 044/871-325, 871-130

POŽEGA Istarska 2
34300 Požega
Tel: 034/273-807

SISAK Ulica lipa 11
44000 Sisak
Tel: 044/545-398, 545-243, 543-076

SLATINA Vladimira Nazora 5/1
33516 Slatina
Tel: 033/551-158

SLATINA - Podružnica Orahovica
Kralja Zvonimira 51
33515 Orahovica
Tel: 033/673-735, 674-495

SLUNJ Školska 2
47240 Slunj
Tel: 047/777-107, 777-091

ŠIBENIK, Petra Grubišića 3
22000 Šibenik
Tel: 022/215-046

VIROVITICA Augusta Šenoje 1
33000 Virovitica

Tel: 033/721-530, 722-834

ZADAR Andrije Hebranga 1
23000 Zadar
Tel: 023/433-099, 433-361

ZADAR - Podružnica Gračac
23440 Gračac
Tel: 023/773-076

ZADAR - Podružnica Obrovac
23450 Obrovac
Tel: 023/680-060

**Popis podružnih ureda Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje
na područjima povratka**

Gospić, dr. Franje Tuđmana 6, 53000 Gospić, 053 574-900, 574-422

Korenica, Josipa Jovića 18, 53230 Korenica 053 776-291

Šibenik, Fra Dr. J. Milete 12, 22000 Šibenik, 022 213-377

Drniš, Rudolfa Primorca 27, 22320 Drniš, 022 886-015, 886-370

Knin, Šimunovićeve 4a, 22300 Knin, 022 663-844, 663-628

Karlovac, Kralja Tomislava 8/I, 47000 Karlovac, 047 614-900

Slunj, Školska 11, 47240 Slunj, 047 777-104

Vojnić, Trg S. Radića 1, 44420 Vojnić, +385 47 883-097

Zadar, Š. Kožičića-Benje 2, 23000 Zadar, 023 251-304

Benkovac, Ivana Meštrovića 5, 23420 Benkovac, 023 681-162

Gračac, Školska bb, 23440 Gračac, 023 773-460

Obrovac, S. Radića bb, 23450 Obrovac, 023 689-383

Sisak, F. Lovrića 2, 44000 Sisak, 044 526-300, 549-007

Dvor, Trg bana J. Jelačića bb, 44440 Dvor, 044 871-186

Kostajnica, Školska bb, 44430 Kostajnica, 044 851-471

Glina, Antuna i Stjepana Radića 3, 44400 Glina, 044 882-226

Petrinja, Štajcerova bb, 44250 Petrinja, 044 815-353

Požega, Republike Hrvatske 1c, 34000 Požega, 034 273-570, 274-355

4. Interview: Ivo Križanović, predsjednik Zajednice povratnika bosanske Posavine sa sjedištem u Slavanskom Brodu

NE MOGU SE PRESELITI ČITAVI ŽIVOTI

pripremio **Stojan Obradović**

Na kojim aktivnostima je trenutno anagžirana vaša udruga?

-Moram priznati da su te aktivnosti vrlo skromne jer jednostavno nemamo sredstava da pokrenemo ono što bi htjeli, a to je u prvom redu da potaknemo povratak prognanika, Hrvata, Srba i Muslimana, povratak svih bez obzira na nacionalnu pripadnost jer nam je

jasno da su njihovi problemi povezani i samo povratak koji daje šansu svima ima izgleda na uspjeh.

Zar nemate pomoć nekih fondacija ili institucija?

-Imali smo mnogo obećanja, ali ne i konkretnih ostvarenja. Sada smo trenutno i bez prostora. Jedno vrijeme nam je prostor plaćao IRC, ali ta je donacija istekla. Iako smo legalno registrirani, djelujemo gotovo u ilegalnim uvjetima, bez službenih prostorija, bez službenog telefona ... I onda je teško pokrenuti bilo kakvu sustavnu aktivnost. Međutim, ne predajemo se. Pokušavamo upravo ostvariti ono što držimo vrlo bitnim u ovom momentu, a to je da surađujemo s udrugama koje također rade na povratku nesretnika kao što smo i mi sami, pa tako na terenu imamo kontakte sa organizacijama Srpskog demokratskog foruma.

Kako npr. konkretno možete surađivati sa SDFom?

-Mogućnosti suradnje su široke, ali sredstva su ograničena. Imali smo u planu zajedničke tribine sa ciljem uspostavljanja direktnog kontakta s izbjeglicama i njihovog upoznavanja s pravim stanjem stvari, jer to u ovom momentu držimo izuzetno značajnim.

Što to znači upoznati ih s pravim stanjem stvari?

-Mi se borimo protiv negativne propagande da se ljudi više ne žele vratiti u svoje domove, ali nažalost to ne dolazi u javnost, niti je javnost zaista upoznata sa stvarnim raspoloženjem izbjeglih Hrvata. Naša saznanja pokazuju da ipak većina izbjeglica razmišlja o povratku. Sada, vrlo je bitno da se pronađu ljudi dobre volje na objema stranama, među srpskim i hrvatskim izbjeglicama, koji su voljni surađivati na pitanjima povratka, koji shvaćaju da su njihovi problemi povezani. Samo na taj način moguće je otupiti negativan učinak onih ekstremista koji parazitiziraju na našoj zajedničkoj nesreći i otežavaju i ometaju povratak. Naše iskustvo pokazuje da i među izbjeglim Hrvatima i među izbjeglim Srbima ima mnogo krivih informacija i zabluda. Ima dosta ljudi koji su mislili da su sigurni na tuđoj imovini. Sada kada uviđaju da će je morati napustiti i teško se mire s tim da su izigrani. To je prostor za djelovanje ekstremista koji zagovaraju zadržavanje imovine pod bilo koju cijenu, što će se na kraju o glavu obiti upravo malim ljudima koje nitko neće zaštititi ili im pomoći.

Da li ste pokušali surađivati sa zainteresiranim udrugama iz Republike Srpske kako bi takvom suradnjom potakli povratak?

-Mi smo imali dobru suradnju sa Srbima iz zapadne Bosne i s koalicijom za povratak koju je vodio Mile Marčeta, ali se to raspalo. S naše strane davali smo podršku Srbima da se vrate u Drvar, Glamoč, Grahovo.... Uvjeravali smo one Hrvate iz srednje BiH iz Kaknja npr. koji su se smjestili u tim mjestima da moraju napustiti kuće koje su zauzeli. I to je dalo neke rezultate, neke pomake, ali nismo imali dugoročniju podršku i to je zamrlo. Takva aktivnost je vrlo važna jer ljudi dobiju prve prave informacije o tome da ono što su zauzeli, neće biti njihovo, da će to morati napustiti, da su zavedeni, i sl.

To je informativna borba na terenu jer, kao što sam već govorio, djeluju i oni koji ljudima manipuliraju i koji ih pokušavaju uvjeriti da su sigurni na tuđem. I tu informativnu borbu treba voditi istovremeno i među izbjeglim Srbima, i Hrvatima, i Muslimanima. Mi npr. znamo da ima mnogo Srba u bosanskoj Posavini koji su sada u našim kućama i koji su uvjereni, tako im je rečeno, da je to sada njihovo. Ali, kada smo bili u prilici da se sretnemo i razgovaramo, kada smo im dali neke informacije, dosta ih se pokolebalo i počelo razmišljati o tome da je ipak povratak na svoje pravo i trajno rješenje, ma kako to bilo teško i problematično.

Svatko ima svoje, nisu samo kuće i imanja u pitanju. Tu su čitavi životi, tu su grobovi, uspomene, svetišta... Ne možeš to preseliti!

Tražite li od vlasti podršku za svoj rad?

-Kao organizacija ne odgovaramo nijednoj vlasti, ni onoj prijašnjoj, ali ni ovoj sadašnjoj. Zalažemo se za povratak svih i jasno nam je da povratak nije moguć ako se

svatko ne vraća na svoje. Ne mogu se samo Srbi vraćati u Hrvatsku, niti npr. Hrvati u BiH. Njihov povratak je povezan, to je nama jasno, ali vlastima baš i nije.

Svojevremeno smo na jednom velikom skupu u Zagrebu još 1996. jasno rekli da ne želimo u Drvar, Glamoč ili Grahovo. To nikad nisu bili hrvatska područja i mi ne želimo tamo ni milom, ni silom. Neka se tamo vrati izbjegla srpska populacija. A mi ćemo se vratiti u bosansku Posavinu odakle smo i izbjegli, i to sa onim Muslimanima, pa i Srbima, koji su također otamo izbjegli. To se nije sviđalo prethodnoj vlasti, a vidim da to nije baš simpatično ni ovoj aktualnoj vlasti. Oni bi s nama vrlo rado mnaipulirali da nam ništa ne daju, ali da ostanemo u Hrvatskoj, da se Srbi ne vrate. To neće kazati, ali to se čita između redaka. A naša je deviza: neka se svatko vrati na svoje. Međutim, to nema čvrstu, jasnu i nedvosmislenu podršku ni jedne vlasti.

Što bi npr. tražili od vlasti u Hrvatskoj i BiH (Republici Srpskoj)? Kako oni mogu konkretnije doprinijeti, pomoći oko vašeg povratka?

-Od vlasti u RH i RS tražili bi da otvore političke mogućnosti prvenstveno da se svi ljudi mogu vratiti na svoje, a onda da pomognu koliko mogu materijalno.

U Hrvatskoj bi vlast mnogo učinila za naš povratak kada bi Srbi koji se vraćaju u Hrvatsku stekli uvjerenje da su dobrodošli, kada bi srpski povratnici mogli participirati u tijelima lokalnih vlasti, kada bi osjetili sigurnost, slobodu da izražavaju svoj identitet...

Naravno, to tražimo i za Hrvate i Muslimane koji se vraćaju u bosansku Posavinu. Znamo da je to jako teško, ali ljudima treba osigurati najprije red, mir, da nema nikakvih provokacija. I mislimo da je upravo sada situacija zrela za to, jer je ipak sve manje tih tenzija i provokacija. Naravno, još ih ima, ali ukupno uzevši, atmosfera je u društvu povoljnija i to treba iskoristiti. I kada bi se temeljne pretpostavke počele ostvarivati, onda treba uprijeti da se materijalno pomogne proces povratka koliko je god moguće. Uvjeravam vas da ima puno više interesa povratak, nego što se to u javnosti čini. Kada bi postojali uvjeti za povratak o kojem govorimo

5. Interview: Episkop Dalmatinski, g.Fotije

**“POVRATAK SVEŠTENIKA PODSTREK JE NARODU DA SE VRATI
NA SVOJA OGNJIŠTA!”**

razgovarao **Mladen OBRENOVIĆ**

Područja severne Dalmacije, Like, Banije i Korduna u leto 1995. godine tokom i nakon akcije Hrvatske vojske i policije pod nazivom “Oluja” napustili su i pravoslavni sveštenici.

Na području dve Eparhije, Dalmatinske sa sedištem u Šibeniku i Gornjkarlovačke čije je sedište bilo u Karlovcu, koje obuhvata navedene regione, ostao je tek neznatan broj vernika i mnoge uništene ili oštećene crkve, manastiri, parohijski domovi i drugi verski objekti.

Podaci govore da je na području koje administrativno obuhvata Eparhija gornjkarlovačka u devedesetima u potpunosti uništeno 11, a oštećeno 45 pravoslavnih crkava. Stradalo je i osam parohijskih domova i drugih crkvenih objekata, dok je njih 14 znatno oštećeno. Preostali verski objekti su ostali napušteni i prepušteni zubu vremena. Naravno, treba podsetiti i da ova Eparhija obuhvata i područja Gorskog kotara, severne Hrvatske i Istre.

Slična je situacija bila i na području koje pokriva Eparhija dalmatinska u kojoj je srušeno 14, a oštećeno 45 hramova. Istovremeno je jedan parohijski dom uništen, dok je njih 13 oštećeno. Ovo je bila i jedina eparhija Srpske pravoslavne crkve na području bivše Jugoslavije koja nakon “Oluje”, a sve do pred kraj 1996. godine i dolaska prote Ilije Karajovića nije imala nijedno svešteno lice.

U godinama koje slede uspostavlja se rad eparhijske kancelarije, a prota Slavko Zorica, obilazeći veliki broj crkvenih opština i parohija, Episkopu Longinu prenosi informaciju da je na području Eparhije dalmatinske ostalo više od 15 hiljada pravoslavnih vernika. Uskoro se u

eparhijsku rezidenciju u Šibeniku vraća i sam Episkop Longin, kojega je na ovoj funkciji zamenio Episkop Fotije.

Duhovni život na području Dalmacije, ali i Like, Banije i Korduna (Episkop dalmatinski ujedno je, do povratka Episkopa gornjokarlovačkog, i administrator za ova područja), polako se upostavlja. O tome svedoče sve brojnije i posećenije liturgije u pravoslavnim hramovima, povratak sve većeg broja vernika, ali i sveštenika na ta područja.

Upravo je tema povratka pravoslavnih sveštenika, pravoslavlja i uopšte duhovnog života, te obnove verskih objekata, na područjima severne Dalmacije, Like, Banije i Korduna i bila povod za razgovor sa Episkopom dalmatinskim i administratorom gornjokarlovačkim, gospodinom Fotijem.

Zajedno sa pravoslavnim sveštenstvom svakodnevno ste u kontaktu sa srpskim povratnicima. Kakva su Vaše viđenja povratka na ta područja i mogućnosti uspostave normalnog života.

-Na teritoriji Eparhija Dalmatinske i Gornjokarlovačke, koliko je nama poznato, naš narod živi još uvek u teškim uslovima. Stanje se donekle normalizuje, ali se još uvek osećaju posledice rata, kako u duhovnom, tako i materijalnom pogledu, što sprečava sveukupnu normalizaciju života. Ono što je već poznato, najviše se vraćaju stariji ljudi, koji pokušavaju da očuvaju svoja domaća ognjišta. Svakako, da u tom stanju ne može biti nekog aktivnijeg pokreta napred, ali je, na žalost, trenutno tako. Mi se nadamo da će se i u ovom pogledu stanje popraviti, kada se steknu i drugi društveno-ekonomski uslovi, koji bi omogućili povratak mlađim ljudima sa svojim porodicama. Mi se, kao Crkva, molimo da se to desi, ali u najmanjem to zavisi od nas.

Pravoslavno sveštenstvo svakako daje ohrabrenje za povratak. Koliko se sveštenika vratilo i u kakvim uslovima oni žive i obavljaju svoje aktivnosti?

-Trenutno u Eparhiji dalmatinskoj deluje 14 sveštenika, a u gornjokarlovačkoj njih 11. Uzimajući u obzir da ih je pre dve godine ukupno bilo 12 u obe eparhije, sada se, Bogu hvala, broj udvostručio. Sveštenici, kao i Crkva u celini, žive u istim uslovima kao i naš pravoslavni narod i, zajedno sa njim, nosi isti Krst i svedočenje Vere. Naši sveštenici se trude da savesno obavljaju svoju pastirsku dužnost i da uvek mogu da nađu neku reč utehe i pouke našem stradalnom i namučenom narodu.

Budući da je većina pravoslavnih svetinja (crkve i manastiri), oštećena ili uništena, Vi ste uputili i poseban apel za obnovu ovih objekata. Da li postoji reakcija i da li je na pojedinim objektima počela obnova?

-Ovo je, takođe, jedno bolno pitanje i veliki problem pred kojim stoji naša Crkva, ali i Republika Hrvatska. U Eparhiji dalmatinskoj od oko 90 hramova dve trećine su potpuno ili delimično oštećene, dok je u Eparhiji gornjokarlovačkoj, posebno u delovima koji su bili obuhvaćeni ratnim dejstvima, odnosno u Lici, na Kordunu i Baniji, srušeno i uništeno više od 45 crkava i drugih verskih objekata. Mi smo u zakonskom roku podneli zahteve za njihovu obnovu, svuda gde je to bilo moguće. Pojedini Zavodi za zaštitu spomenika pokazuju interesovanje i pomažu obnovu značajnih pravoslavnih svetinja, kao što su manastiri Gomirje i Krupa, crkva Svetog Ilije u Zadru, ali je to svakako malo i nedovoljno u odnosu na ono šta bismo sve trebali učiniti i obnoviti. To je veliki posao koji nam predstoji. U ovom pogledu se nadamo pomoći i razumevanju međunarodne zajednice, jer su mnoge naše oštećene crkve i manastiri od velikog kulturnog i duhovnog značaja za kulturu hrišćanske Evrope.

U kakvom su stanju pravoslavni manastiri Krka, Krupa, Bukovica, Kosovska dolina?

-Naši pravoslavni manastiri u Dalmaciji i Gornjokarlovačkoj Eparhiji doživeli su zajendičku sveopštu Golgotu. Hvala Bogu, duhovni centar Eparhije dalmatinske, manastir Krka (iz 14. veka) je obnovljen i u njemu sada žive trojica monaha. Oživeo je takođe i manastir Krupa (sa početka 14. veka), dok je manastir Dragović još uvek potpuno

devastiran i zapusteo. Manastir Gomirje u Gornjokarlovačkoj eparhiji je u dobrom stanju, zahvaljujući velikom podvigu sestrištva ovoga manastira, jer ga nisu napustile ni u vreme rata.

Kako funkcioniše obrazovanje u Bogosloviji Sveta Tri Jerarha u manastiru Krka ? Koliko polaznika ima ova Bogoslovija i na koji je način organizovana nastava?

-Od 15. septembra ove godine počela je sa radom Bogoslovija Sveta Tri Jerarha u manastiru Krka. U prvi razred sada je upisano 12 učenika, koji su većinom sa teritorije Republike Hrvatske. Obnavljanje Bogoslovije je veliki znak nade za naš pravoslavni narod u Hrvatskoj, pošto je to jedina pravoslavna škola za obrazovanje našega sveštenstva. Što se tiče njenog rada, ona je organizovana kao i sve druge pravoslavne Bogoslovije, kojima rukovodi Sveti Arhijerejski Sinod Srpske Pravoslavne Crkve.

Postavlja se i pitanje održavanja pravoslavnog veronauka u školama?

-U Gornjokarlovačkoj eparhiji, u mestima gde ima našega pravoslavnog naroda, veronauka se održava redovno, kao na primer u Moravicama, Gomirju, Drežnici itd. Što se tiče Dalmatinske eparhije, veronauka, se iz raznih razloga, gotovo nigde ne drži. Osnovni razlog je svakako što na velikim terenima naše Eparhije uopšte nemamo pravoslavne dece. Trenutno nastojimo da naši svštenici drže pravoslavnu veronauku u Kninu, pošto u tamošnjim školama imamo oko 250 naših učenika. Tamo bi verska nastava trebala da počne od drugog polugodišta.

Da li povratak sveštenstva može/mora da ohrabri i preostale građane srpske nacionalnosti i pravoslavne vere na povratak svojim kućama, te da pomogne obnovi kako duhovnog, tako i života uopšte na područjima od "posebne državne skrbi"?

-U crkvenom smislu u ovom trenutku imamo dovoljno sveštenika koji mogu da pokriju teren naših eparhija. Svakako da je povratak sveštenika podstrek i poziv narodu da se vrati na svoja ognjišta. Mi smo kao Crkva uvek živeli sa svojim narodom, jer je crkva kroz istoriju nosila krst vere, ali i tegobe i muke svoga naroda. Što se tiče organizovanijeg i većeg povratka u tom pogledu, čini mi se da mnogo više može pomoći država i državne institucije, kao i međunarodne organizacije. Mi bismo želeli da se svi ljudi vrate na svoja ognjišta, jer bi to bilo pravedno i pred Bogom i pred ljudima. To je trend koji se verovatno neće moći zaustaviti. Moderna evropska država koja nastaje, neće dozvoliti bilo kakve etnički čiste teritorije i regije, a koje kao takve istovremeno imaju aspiracije da postanu deo ujedinjene Evrope. To je za nas ponovna mogućnost i šansa i kako ćemo je iskoristiti, zavisi, kako od duhovne, tako i od političke mudrosti našeg naroda.

6. Vijesti

Ž. Antunović: NEMA ASPOLUTNE PRAVDE

Potpredsjednica hrvatske vlade Željka Antunović izjavila je za Novi list kako ne zna tačno broj stanova koji nisu privatizirani na osnovu stanarskog prava.

-Brojka od 50 tisuća potpuno je paušalna i jedino čemu može pridonijeti je izazivanje ispraznih polemika i političke nestabilnosti u Hrvatskoj. Ne stoje iza toga neke mračne političke slike, nego interesi. Onaj tko ima prosječan pregled o broju nekadašnjih društvenih stanova zna da se ne može raditi o tolikom broju. Bezobrazluk je staviti taj problem u kontekst srpskih građana, što se pripisuje meni i politici Vlade. To nikada nitko od nas nije izrekao. Taj problem se raspravlja s međunarodnom zajednicom u kontekstu povratka, a povratnici su i Srbi i Hrvati. U istoj su situaciji, primjerice u Vukovaru, i jedni i drugi. I na jedne i na druge se odnose isti zakoni. Ne znam kome je u interesu stavljati ovo pitanje u kontekst građana srpske nacionalnosti. To je čisto podmetanje. Doista ne znam kome je to u interesu, jer pripadnicima srpske nacionalnosti sigurno nije - rekla je Antunović.

Istaknula je kako je priča oko stanarskih prava po hrvatskim zakonima završena.

-Neki su materijalizirali svoje stanarsko pravo i privatizirali stan, a neki iz različitih razloga nisu. Proces privatizacije bio je vremenski ograničen. Nema aspolutne pravde - rekla je Antunović.

S.Mesić: MNOGI DUŽNOSNICI DOBILI SU STANARSKO PRAVO NAKON UKIDANJA DRUŠTVENOG VLASNIŠTVA

Hrvatski predsjednik Stjepan Mesić komentirao je u Feral Tribuneu izjavu potpredsjednice Vlade RH Željke Antunović kako Hrvatska neće omogućiti otkup stana izbjeglim Srbima.

-U toj se izjavi kaže da su ljudi otišli dobrovoljno, pa ne mogu realizirati svoje stanarsko pravo. Kako je, međutim, bilo moguće da su mnogi dužnosnici dobili stanarsko pravo nakon što je ukinuto društveno vlasništvo? Pitam vas koliko je bivših i današnjih državnih dužnosnika otkupilo stanove, a nisu na to imali pravo? Sad se bitka vodi oko toga hoće li onaj tko je morao otići iz Hrvatske moći realizirati svoje stanarsko pravo... Pa, čekajte, ako su nekoga doveli u Pakračku poljanu i ako je tamo ubijen ili je jedva preživio, njegov će susjed, logično, pobjeći da spasi živu glavu - rekao je Mesić.

I.Račan: NEMA VIŠE OTKUPA STANOVA NA OSNOVU STANARSKOG PRAVA

Hrvatski premijer Iвица Račan u intervjuu Jutarnjem listu govoreći o aktualnom pitanju stanarskih prava izbjeglih Srba rekao je kako se ne ukida nikakvo stanarsko pravo jer da ono više ne postoji.

-Riječ je naprosto o zakonima koji nas sve obvezuju. stanarsko pravo nije vlasničko pravo. To je bilo pravo koje vam je dopuštalo da pod određenim okolnostima stanujete u nekom stanu, ali ne i da ste njegov vlasnik. U jednom je razdoblju tijekom pretvorbe i uklanjanja društvenog vlasništva omogućena kupnja stanova pojedincima sa stanarskim pravom. Neki su to iskoristili, neki nisu, neovisno o nacionalnoj pripadnosti. Ima i građana hrvatske nacionalnosti koji nisu realizirali pravo otkupa stana. Ni oni više nemaju pravo otkupa stana jer su tu šansu propustili. Ne možemo stoga prihvatiti pritisak OEES-a da se suprotno pozitivnim zakonima ove zemlje osigura otkup stana onima koji su to mogli učiniti a nisu kada je bilo vrijeme za to - rekao je Račan.

VLADA RH I OEES ZAPOČET ĆE DIJALOG O STANARSKIM PRAVIMA

Vlada i OEES uskoro će ustrojiti zajedničku radnu skupinu, te započeti dijalog o stanarskim pravima izgubljenim tokom devedesetih, piše Novi list pozivajući se na neimenovane izvore u Vladi i OEES-u.

Glasnogovornik Misije OEES-a u Hrvatskoj Alessandro Fracassetti izjavio je kako postoje indikacije da je vlada spremna otvoriti dijalog, te s međunarodnom zajednicom razmijeniti mišljenja o problemu stanarskih prava.

-To je pozitivan znak. OEES sada čeka da vlada zakaže prvi sastanak radne grupe koja će se baviti tim pitanjem - rekao je Fracassetti.

Novi list piše kako vlada ne kani lako odustati od svog stava da stanarska prava ne mogu biti vraćena, jer više ne postoje kao pravna kategorija, pa će dokumentom koji je upravo u pripremi, OEES-u to pokušati i pravno argumentirati. Uz to, pokušat će uvjeriti OEES kako su sadašnje mjere pomoći povratnicima dovoljne da "pokriju" i problematiku stanarskih prava.

A. Mahečić: KRAJ DVOSTRUKOG STATUSA IZBJEGLICA I POVRATNIKA

Glasnogovornik UNHCR-a u Zagrebu Andrej Mahečić izjavio je kako se otpočelo sa sređivanjem podataka o povratnicima i izbjeglicama, jer veliki broj tih ljudi uživa dvostruki status: u Hrvatskoj povratnički, a u SRJ izbjeglički.

U UNHCR-u procjenjuju da je broj povratnika u Hrvatsku puno veći od 59.003 koliko ih je navedeno na popisu kojeg je pomoćnik hrvatskog ministra obnove Lovre Pejkić predao jugoslavenskom izaslanstvu na posljednjem sastanku.

Prema podacima UNHCR-a, od 269 tisuća Srba izbjeglih u BiH i SRJ, do 15. sutenog vratilo se njih 102.886, od kojih mnogi ostvaruju mirovine u Hrvatskoj, a i dalje žive u SRJ i tamo koriste povlastice izbjegličkog statusa.

"Zato nastojimo da se dvostruki status svede na minimum", rekao je Mahečić.

U procesu povratka, pojasnio je, UNHCR je partner hrvatskoj vladi. Budućim povratnicima oni pružaju tehničku, administrativnu i posredničku pomoć, a potom ih organizirano i besplatno autobusima razvoze u područja povratka. Nakon toga postupka, povratnici automatski dobijaju status i o njima potom skrbi hrvatska vlada.

"U roku do šest mjeseci, koliko traje povratnički status, očekuje se da povratnik stane na svoje noge i povratak učini održivim", rekao je Mahečić.

M.Pupovac: HRVATSKA OSTAJE TALAC RATNE POLITIKE?

Predsjednik Srpskog narodnog vijeća Milorad Pupovac je izjavio kako usprkos obavezama prema Vijeću Evrope Vlada ne želi u saborsku proceduru uputiti prijedlog Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

"Time se nastavlja praksa iz posljednjih 10 godina da se ne primjenjuje ili suspendira većina zakonskih odredbi", rekao je Pupovac.

Po njegovom mišljenju vlada ima dvostruka mjerila kada su u pitanju stanarska prava, jer s jedne strane ostvaruje vladavinu prava na Zakonu o stanarskim pravima, a zaobilazi ga na manjinskim pravima.

"Država mora početi voditi računa o nositeljima stanarskih prava koji iz objektivnih razloga nisu mogli otkupiti stanove i to ne može do vijeka odlagati. U protivnom, Hrvatska će ostati talac ratne politike", rekao je Pupovac.

Osvrćući se na pisanje medija da bi u kontekstu novoga izbornoga zakona zastupnika manjina bilo više i da bi taj broj mogao destabilizirati Sabor, Pupovac je rekao da je "kampanja svođenja problema manjina na broj zastupničkih mjesta cinizam.

"To s manjinskom politikom nema veze jer se prava manjina ostvaruju tamo gdje manjine žive, a one ne žive u Saboru", rekao je Pupovac dodavši da onaj tko problem fokusira na Sabor pokušava blokirati rješavanje pitanja manjinske politike.

On je zatražio da se što prije objave rezultati popisa stanovništva jer i oni utječu na ostvarivanje prava nacionalnih manjina. Ppotvrdio je da normalizacija odnosa Hrvatske i SRJ u neposrednoj vezi s ostvarivanjem prava manjina, te pozdravio ukidanje pograničnih osiguranja na automobile od 1. prosinca ove godine i najavu prvih razgovora o sporazumu o pravima nacionalnih manjina.

PREDSJEDNIK SRPSKE NACIONALNE ZAJEDNICE U MOSTARU PRIMIO PREDSTAVNIKA MINISTARSTVA RS ZA IZBJEGLE I RASELJENE OSOBE

Predsjednik Srpske nacionalne zajednice u Mostaru prof.dr.Milan Bodiroma razgovarao je s predstavnikom Ministarstva za izbjegla i raseljene osobe Republike Srpske Bogdanom Brnješićem o provedbi imovinskih zakona i o položaju Srba povratnika na područje Hercegovačko - neretvanske županije.

Brnješić je izvijestio prof. Bodiromu o namjeri Vlade Republike Srpske da donira sredstva za izgradnju 20 kuća za povratnike i otvaranja Ureda za izbjegle i raseljene osobe RS u Mostaru.

Bodiroma je kazao da su Srbi povratnici u Hercegovačko - neretvansku županiju dobro primljeni i da nemaju nikakvih problema sigurnosne naravi, ali da je osnovni problem mala mogućnost njihova zapošljavanja.

Mostar: OTVOREN URED ZA PROGANE SRBE

U Mostaru je otvoren Ured za izbjeglice Vlade Republike Srpske. Ured je smješten u rodnoj kući pjesnika Svetozara Ćorovića.

Ministar za izbjegla lica Republike Srpske Mićo Mičić izrazio je vjerovanje otvarajući Ured u Mostaru kako će pridonijeti lakšem povratku Srba u dolinu Neretve i Mostar otkuda je, prema nekim procjenama, tijekom rata izbjeglo oko 50.000 Srba.

Njihovim povratkom, tvrdi Mičić, oslobodile bi se kuće, ponajprije bošnjačkih prognanika iz istočne Hercegovine. Vlasti Republike Srpske upozoravaju kako prognani Srbi iz federalnog entiteta imaju najviše problema pri pokušaju povratka u posjed stanova koje su napustili tijekom 1992. godine.

Prijedlog vukovarskog poglavarstva: KAKO OTKUPITI STAN U VUKOVARU?

Vukovarsko gradsko Poglavarstvo pokrenulo je nedavno inicijativu za rješavanje pitanja otkupa stanova u državnom vlasništvu na području grada Vukovara.

Konstatirajući kako na području Vukovara i njegovih prigradskih naselja, uslijed svih događanja iz proteklih deset godina, otkup stanova nije proveden, upozoreno je i kako se ni Zakon o najmu stanova na ovom području na primjenjuje.

Posebna radna skupina Poglavarstva Vukovara izradila je i poseban model otkupa vukovarskih stanova. Podsjećajući kako su svi stanovi u Vukovaru izgrađeni sredstvima domicilnih gospodarskih tvrtki, predlaže se da se novac dobijen otkupom stanova uloži u obnovu i razvoj ovog grada.

Pravo otkupa imali bi nositelji stanarskog prava iz 1991. godine, sukladno postojećem Zakonu o otkupu stanova nad kojima postoji stanarsko pravo. Svi stanovi, obnovljeni i neobnovljeni, otkupljivali bi se pod jednakim uvjetima, dok bi za stanove koje je zbog velikog stupnja oštećenosti nemoguće obnoviti, bili osigurani zamjenski stanovi.

I djeca nositelja stanarskog prava imali bi pravo na otkup stana, baš kao i oni koji imaju rješenje grada Vukovara o privremenom korištenju neke stambene jedinice, naravno po drugačijoj cijeni, odnosno 70% ekonomske cijene stana.

Rok za podnošenje zahtjeva za otkup stana, ukoliko ovakav prijedlog prođe kod mjerodavnih struktura u hrvatskoj Vladi, bio bi 30. lipnja naredne godine, a osobe koje su već stambeno zbrinute pod posebno povoljnim uvjetima ne bi imali pravo na otkup stana.

Predlaže se i etalonska vrijednost otkupa stana za nositelja stanarskog prava koja bi iznosila 150 njemačkih maraka po kvadratnom metru, dok bi, prema istom prijedlogu, ekonomska cijena stana iznosila 1.142,86 njemačkih maraka po kvadratu.

Iznoseći podatak da se na području Vukovara i Borova naselja nalazi blizu šest tisuća stanova (ravno 5977 stanova), ukupna očekivana financijska dobit za obnovu Vukovara, ukoliko se stanovi otkupe na ovaj način, bila bi 99,7 milijuna njemačkih maraka.

Evo i konkretnih primjera:

-da bi netko otkupio svoj stan na 15 godina i uz 3% kamate, a uz pretpostavku da je nositelj stanarskog prava, trebao bi izdvajati 51,8 DEM mjesečno

-ukoliko želi otkupiti stan za pet godina, uz 4% kamate, mjesečni obrok iznosiće 150 DEM uz učešće od 20% od cijene stana (oko 1.500 DM), uz otplatu na pet godina i sa 1,5% kamate, mjesečna rata iznosila bi 104 njemačke marke

-cijena otkupa stana za djecu nositelja stanarskog prava ili osobe sa privremenim rješenjem grada (cijena kvadrata stana = 800 DEM), uz učešće do 10 %, otplatu na 10 godina i 1,5% kamate, bila bi 326 DM mjesečno

-ukoliko djeca nositelja stanarskog prava ili osobe sa rješenjem kupuju stan na 15 godina sa 4% kamate tada će plaćati 297 maraka mjesečno.

BOSNA I HERCEGOVINA:

1. Wolfgang Petritsch proglasio izmjene imovinskih zakona

NAPUŠTANJE STANOVA U ROKU OD 15 DANA

Visoki predstavnik Wolfgang Petritsch proglasio je 5. prosinca izmjene imovinskih zakona u Federaciji BiH i Republici Srpskoj sa ciljem da se ubrza provođenje imovinskih zakona i ispitaju nepravilnosti koji su pratile taj proces.

Izmjene sadrže nekoliko značajnih novina. Prije svega zanimljive su odredbe koje ubrzavaju oslobađanje stanova od strane privremenih korisnika i vraćanje prijeratnim nosiocima stanarskog prava, pod uslovom da su oni na vrijeme podnijeli zahtjev za povrat, odnosno da to pravo nisu izgubili. Napuštanje stanova je do sada usporavala činjenica da su vlasti tvrdile da mnogi privremeni korisnici nemaju egzistencijalnih mogućnosti i da bi njihova deložacija značila da ostanu na ulici. S toga su im vlasti, uglavnom bezuspješno tražile tzv. alternativni smještaj što se odugovlačilo u nedogled. Po novom rješenju, pravo na ovaj smještaj je značajno ograničeno. Novi zakon ustanovljava pravo stambenih službi da isele porodice koje ostvaruju dohodak u visini potrošačke korpe utvrđene u entitetskom zavodu za statistiku. Za mjesec studeni to je 465 KM. Teret dokazivanja da neka osoba ispunjava prava na alternativni smještaj biti će na trenutnim korisnicima stana. U slučaju da korisnici tuđih stanova ne mogu dokazati da zadovoljavaju sve kriterije, biće im izdata rješenja za iseljenje sa rokom od 15 dana. I sada ono najzanimljivije. Osobe koje nemaju pravo na alternativni smještaj (a po novom rješenju takvih će biti mnogo) i ne isele u roku od 15 dana, morati će plaćati novčane kazne. One iznose od 500 do 1000 maraka. Ovlašteni službenici u stambenim organima koji ne budu primjenjivali imovinske odluke, biti će kažnjeni novčano do 5000 KM.

Petritsch je i skratio rok u kome prijeratni nosioci stanarskog prava su obavezni da se usele u stan koji su povratili. On je ranije iznosio 90 dana od dobijanja rješenja o povratu i obavjesti da je stan ispražnjen, a sada su povratnici dužni da usele za 30 dana nakon što im je vraćen. Međutim, po novom pravilu, oni koji nisu u mogućnosti da preuzmu svoju imovinu, mogu poslati opunomoćenike, što relativizira skraćenje roka.

Ured Visokog predstavnika stavio je van snage uputstvo o dokazima koji se prilažu uz zahtjev za otkup stanova koji su vraćeni. Raseljene osobe unutar BiH dužne su samo priložiti potvrdu lokalnih stambenih organa da ne zauzimaju tuđu imovinu ili da su je ispraznili, a oni koji dolaze iz inozemstva dovoljno je samo da pokažu dokument da su bili izvan zemlje. Izuzetak su izbjegle osobe koje se vraćaju iz Hrvatske. Njima će trebati potvrde o napuštanju tuđe imovine, jer u toj zemlji značajan broj izbjeglica živi u tuđim (srpskim) kućama. Građani koji su boravili kod rodbine mogu pokazati izjavu sa dva svjedoka ovjerenu na sudu, kao dokaz da nisu zauzimali tuđu imovinu.

Takođe, ovim odlukama zamrzavaju se sve kupovine stanova zasnovane na nadovjeri ugovora do momenta njihove revizije. Ministarstva za izbjeglice u oba entiteta dužna su izdati instrukcije o uspostavi komisije koja će pregledati nadovjerene ugovore. Svi stanovi na koje nije bilo zahtjeva za povrat zbog čega su obnovljeni ugovori o njihovom korištenju, bit će podložni provjeri iako su već privatizirani.

Izmjenama stambenih zakona priznate su i zamjene stanova izvršene od 1. aprila 1992. do 7. februara 1998. ukoliko su obje strane saglasne da je zamjena bila dobrovoljna. Ako se pak jedna od njih ne slaže i podnese zahtjev za povrat prijeratnog stana smatrat će se da ga je i druga strana podnijela čak i ako je rok prošao. Do sada je u Federaciji BiH bilo rješenje po kojem za zamjenu nije dovoljna samo saglasnost nosilaca stanarskog prava već i stambenog fonda čiji je stan.

Ove odluke će stupiti na snagu u oba entiteta čim budu objavljenje u Službenim listovima, a to će biti urađeno po hitnom postupku. (Radenko Udovičić)

2. Statusna i socijalna prava povratnika u Republiku Srpsku

PRAVA IZBJEGLICA KOJI SU U HRVATSKOJ DJELIMIČNO ĆE BITI RIJEŠENA POTPISIVANJEM MEĐUDRŽAVNOG SPORAZUMA IZMEĐU BIH I HRVATSKE

Iako je proces povratka izbjeglih i raseljenih lica stidljivo i pojedinačno započeo neposredno nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, intenzivniji povratak u Republiku Srpsku bilježi se tek posljednje dvije godine, a posebno od početka ove kalendarske godine.

U obnovi porušenih i devastiranih kuća povratnika u RS, do ljeta ove godine, uglavnom su učestvovalе strane humanitarne, vladine i nevladine institucije i organizacije osim u Distriktu Brčko, gdje je, pored međunarodnih organizacija, učestvovala i Vlada RS, odnosno njeno Ministarstvo za izbjegla i raseljena lica, obnovivši 40 bošnjačkih kuća kao i u Rogatici te Višegradu, gdje je obnovila ukupno 11 povratničkih kuća.

Međutim, od kraja ljeta ove godine, ovo Ministarstvo se aktivnije uključilo u obnovu oštećenih i devastiranih kuća, čijim se vlasnicima-povratnicima, uz ostalo, obezbjeđuju takozvani građevinski paketi u vrijednosti od 7.000 KM što zavisi od stepena oštećenja kuće koja se planira obnoviti.

Dragiša Marjanović, pomoćnik ministra za izbjegla i raseljena lica u Vladi RS, koji je između ostalog, zadužen i za projekat dodjele građevinskih paketa licima koja na to imaju pravo, ističe da je Vlada RS, u okviru svojih mogućnosti voljna da pomogne povratnicima u obnovi njihovih kuća, te da to realizuje po fazama, ovisno o prilivu sredstava za tu namjenu.

Prema njegovim riječima, za povratnike Hrvate na područje opštine Derventa realizovan je projekat obnove u mjestu Modran, gdje je popravljeno 12 kuća, a u decembru ove godine počće realizacija projekta obnove u mjestu Bunar, gdje se vratilo pet hrvatskih porodica, te u mjestu Velika u koje se vratilo 8 bošnjačkih porodica.

«Mi smo se do sada suočavali sa jednim problemom, a to je da predstavnici povratnika u RS nisu kandidovali projekte za obnovu svojih kuća, ali se taj problem u posljednje vrijeme sve više prevazilazi i sada imamo situaciju da našu Komisiju za procjenu dočekuju predstavnici povratnika sa već gotovim spiskovima kuća koje bi trebalo osposobiti za stanovanje» – precizirao je Marjanović.

On je obrazložio da ova Komisija na osnovu spiskova koje prave zajedno sa predstavnicima povratnika određuje količinu, a time i vrijednost paketa građevinskog materijala.

Kako ističu u Ministarstvu za izbjegla i raseljena lica koja su tokom rata napustila sadašnje područje RS, a sada se ne žele vratiti na svoja prijeratna ognjišta, izražavaju želju za pravičnom novčanom naknadom za uništenu ili devastiranu imovinu. Ministarstvo za izbjegla i raseljena lica RS je iniciralo osnivanje Fonda za tu namjenu što je predviđeno Aneksom 7 Dejtonskog mirovnog sporazuma, ali do toga nikada nije došlo jer međunarodne organizacije, koje djeluju na svim prostorima, o tome ne žele ni da razgovaraju, tvrdi pomoćnik ministra za izbjeglice i raseljena lica Dragan Vuleta, inače zadužen za smještaj izbjegličke populacije. (Međunarodne organizacije više preferiraju povratak, nego nadoknadu imovine – op. aut.)

Treba naglasiti da je i jedan od velikih problema sa kojim se suočavaju povratnici u RS kao i u Federaciji BiH i pitanje njihove zdravstvene zaštite, koja do sada nije bila sveobuhvatno zakonski regulisana. Ovaj problem tim je bio složeniji zbog teškog materijalnog položaja svih zdravstvenih ustanova u RS, koje nisu željele besplatno pružati usluge. Ipak ovo pitanje je konačno riješeno. Fondovi zdravstvenog i socijalnog osiguranja RS i FBiH su postigli 5. decembra dogovor o regulisanju zdravstvene zaštite povratnika u oba entiteta BiH. Sporazum čija primjena počinje 1. januara 2002. godine predviđa da osigurane osobe koje pomjene prebivalište van etiteta u kojem su osigurane imaju pravo na zdravstvenu zaštitu pod uslovom da obaveznik osiguranja uplatu izvrši u skladu sa propisima novog mjesta prebivališta.

Što se penzionera-povratnika tiče, pošto su oni ostvarili penziju na nivou BiH, oni će biti obuhvaćeni zdravstvenom zaštitom prema mjestu stanovanja i oni će se tretirati kao osiguranici entiteta u koji su se vratili.

Fondovi zdravstvenog i socijalnog osiguranja RS i FBiH na kraju svake kalendarske godine trebali bi vršiti poravnavanje troškova zdravstvenih usluga pruženih povratnicima s obzirom na činjenicu da se cijene zdravstvenih usluga pruženih povratnicima u RS razlikuju od onih u BiH.

Kada je riječ o paketu minimalne zdravstvene zaštite, koju bi trebalo da imaju svi građani u RS, bez obzira da li su, ili ne, zdravstveno osigurani, kako nam je rekao ministar za socijalna pitanja u Vladi RS Dragutin Ilić, to će ovisiti o visini sredstava, koja će vlada budžetski izdvojiti za tu namjenu.

U najskorije vrijeme trebalo bi se da riješi i pitanje radnog staža ostvarenog u Hrvatskoj, što je od izrazite važnosti za Hrvate izbjeglice u toj zemlji koji su bili zaposleni, a sada žele da se vrate u BiH. Naime, međudržavni sporazum između BiH i Hrvatske o regulisanju ovog pitanja je davno usaglašen, pa čak i ratifikovan. Međutim, za njegovo provođenje su nužni popratni akti, odnosno uputstva za praktičnu primjenu nadležnim organima, koja još nisu donijeta. Od ministra Ilića čujemo procjenu da se to očekuje početkom naredne godine. U međudržavnom sporazumu je predviđeno da svaki penzioni fond snosi teret troškova za ostvareni staž gdje su njemu uplaćivani doprinosi. Na primjer, ako je neko u BiH ostvario 20 godina radnog staža, a u Hrvatskoj 3, on će primati kumulativno penziju u mjestu gdje se prijavi i to u visini predviđene sume po pravilima fondova gdje je staž ostvaren. Za poravnanja i prebacivanja novca će biti isključivo nadležni penzioni fondovi.

Na kraju treba dodati da se povratnici, pored obezbjeđivanja krova nad glavom i zdravstvene zaštite, suočavaju sa nizom drugih isto toliko vitalnih problema za život dostojan čovjeka. Tu, prije svega, treba naglasiti problem zapošljavanja, školovanja djece, izgradnje ili obnove infrastrukture u mjestima povratka, kao i regulisanja i primanja radnog staža i penzija. Dakle svega onoga što obilježava kovanica «samoodrživi povratak». (Verica Čalić)

3. Zapošljavanje i rješavanje socijalnog statusa povratnika u Federaciji BiH

PRENOS MIROVINA OMOGUĆEN DOK RADNI STAŽ ČEKA POTPISIVANJE MEĐUDRŽAVNOG SPORAZUMA SA HRVATSKOM

Prema evidenciji Ministarstva socijalne politike, izbjeglica i raseljenih osoba Federacije BiH, 18.349 osoba sa statusom izbjeglice u Republici Hrvatskoj, odnosno oko 5.240 porodica, do sada je pismeno potvrdilo da želi da se vrati u BiH. Problemi koji ih očekuju po povratku u BiH identični su problemima svih povratnika, bez obzira na to da li se radi o interno raseljenim osobama ili izbjeglicama u inostranstvu.

Prema riječima Mijata Tuke, zamjenika federalnog ministra socijalne politike, izbjeglica i raseljenih osoba, problemi povratnika uglavnom se odnose na zapošljavanje, ostvarivanje prava na zdravstvenu i socijalnu zaštitu, te problem penzijskog osiguranja. Doministar Tuka kazao je da konačno potpisan sporazum između Federacije BiH i Republike Srpske o reguliranju prava na zdravstvenu zaštitu, kojim će povratnici iz Hrvatske biti jednako tretirani kao i interno raseljene osobe u oba bosanskohercegovačka entiteta. Naime, fondovi zdravstvenog i socijalnog osiguranja RS i FBiH su postigli 5. decembra dogovor o reguliranju zdravstvene zaštite za povratnika u oba entiteta BiH. Sporazum čija primjena počinje 1. januara 2002. godine predviđa da osigurane osobe koje pomjene prebivalište van etiteta u kojem su osigurane imaju pravo na zdravstvenu zaštitu pod uslovom da obaveznik osiguranja uplatu izvrši u skladu sa propisima novog mjesta prebivališta.

Kada je riječ o realizaciji prava na penzije, povratnici iz Hrvatske koji su prije rata ostvarili to pravo na području Federacije BiH primaće penzije putem pošte na kućnu adresu, a ukoliko su tokom izbjeglištva u Hrvatskoj primali penzije iz hrvatskog Mirovinskog fonda, po povratku u Federaciju BiH vjerovatno će ih primati putem neke od poslovnih banaka. Povratnici koji su u

Hrvatskoj legalno radili i žele da im se prizna staž po povratku u Federaciju BiH, moraće sačekati potpisivanje međudržavnog sporazuma sa Hrvatskom koji će regulisati to pitanje. "Trenutno ne postoji nikakav propis niti zakon koji bi regulirao to pitanje", kazao je ministar Tuka.

Najveću prepreku u procesu povratka predstavlja pitanje zapošljavanja, koje je ujedno i najvažniji faktor u ostvarivanju održivog povratka. Poslijeratni period u BiH karakteriše visok stepen nezaposlenosti. Posljedice ratnih dejstava (uništene fabrike, izgubljeno tržište, pokidane poslovne veze itd.), prati značajna modifikacija tržišta radne snage, što znači manje zapošljavanje u industriji, a više u uslugama, manje zaposlenih u državnim institucijama, a više privatnim ili sve izraženija pojava tzv. samo-zapošljavanja.

Prema podacima od januara ove godine, u BiH je evidentirano oko 270.000 nezaposlenih osoba, dok je zaposlenih oko 413.000, uključujući i 39.000 osoba na čekanju. Mnogi povratnici moraće promijeniti zanimanje, jer uglavnom neće imati mogućnost da se zaposle tamo gdje su ranije radili. Problem u zapošljavanju povratnika predstavlja i proces privatizacije, u kojem se ni osobama koje nisu prekidale rad ne garantuje zaposlenje. Za izbjeglice koje se vraćaju u Federaciju BiH pravila su jednaka kao i za raseljene osobe. Bez obzira da li posao traže posredstvom Zavoda za zapošljavanje ili na neki drugi način, ministar Tuka smatra da su povratnici u mnogo težem položaju nego stanovništvo koje nije napuštalo zemlju.

"Naš je dojam da su izbjegle i raseljene osobe u mnogo težem položaju kad je u pitanju zapošljavanje. Ja mislim da se prednost još uvijek daje lokalnom stanovništvu. To nigdje nije zapisano u zakonu, ali u praksi se često događa. Povratnicima se traže različite potvrde, najčešće one o učešću u različitim postrojbama, ili neke druge potvrde koje favoriziraju zapošljavanje stanovništva koje nije napustilo BiH", tvrdi zamjenik federalnog ministra socijalne politike, izbjeglica i raseljenih osoba.

Vlada Federacije BiH je na sjednici održanoj 24. maja ove godine razmatrala i usvojila prijedlog Plana povratka i repatrijacije na teritoriju Federacije BiH za ovu godinu, koji predviđa pomoć programima zapošljavanja, sa prioritnim ulaganjima u oblasti gdje postoje resursi za razvoj održive ekonomije i u područja gdje se realizuju povratci. Za povratak u urbana područja, ovaj plan predviđa manje kredite povratnicima kako bi počeli poduzetništvo, manje i srednje kredite za razvoj postojećih poslovnih preduzeća, ekonomske savjetodavne servise, obuku o poslovnom razvoju, šeme zapošljavanja povratnika, te operativne programe za zapošljavanje. Za ruralni povratak predviđeno je formiranje asocijacija zemljoradnika i malih poduzetnika (zemljoradničke, uslužne i druge zadruge), poljoprivredni paketi za povratničke potrebe, manje pozajmnice ili krediti povratnicima za razvoj njihove poljoprivredne proizvodnje, obuka u povezivanju proizvodnje sa postojećim lokalnim tržištem, mikro-krediti za ruralne povratnike, nabavka sjemena, poljoprivredne opreme, stoke za farme, sirovine ili manja oprema za fabrike itd.

Ministar Tuka rekao je da će Ministarstvo socijalne politike, izbjeglica i raseljenih osoba predložiti federalnoj Vladi donošenje zakona kojim bi preduzećima i privatnim poduzetnicima bile osigurane poreske olakšice prilikom zapošljavanja povratnika. "Neki dan, u razgovoru sa veleposlanikom Republike Hrvatske, gospodinom Josipom Vrbošićem, zamolio sam da predmet međudržavnog sporazuma, kojeg uskoro treba potpisati, bude i rješavanje malograničnog prometa. To bi naročito bilo važno za povratak u Posavinu i južnu Hercegovinu, jer bi se malogranični promet uredio na jedan specifičan, nama prihvatljiv način. To bi najviše doprinijelo efikasnom zapošljavanju povratnika, naročito u oblasti poljoprivredne proizvodnje", dodao je ministar Tuka.

Proces povratka, posebno takozvani manjinski povratak u BiH, podržava niz nevladinih humanitarnih organizacija. Prema podacima kojima raspolaže Vijeće ministara BiH, u BiH je trenutno aktivno oko 500 takvih organizacija koje realizuju projekte sredstvima pretežno inostranih donatora, ali pomažu i realizaciju vladinih projekata. Ministar Tuka podsjetio je da je Vlada Hrvatske izdvojila značajna sredstva za kupovinu hrane i sada kontinuirano upućuje pakete pomoći u ona područja u BiH u koja se vraćaju izbjeglice i raseljeni. Paketi će biti distribuirani putem Caritasa i drugih lokalnih organizacija, ali i posredstvom regionalnih centara federalnog ministarstva za izbjeglice. "To su paketi za prezimljavanje i ova će aktivnost trajati tokom cijele

zime", kazao je Tuka i dodao da i druge organizacije pomažu dostavom hrane, ali i putem podrške ekonomskoj integraciji povratnika, odnosno zapošljavanju.

Neki od projekata pomoći realizuju se u pojedinim regijama zahvaljujući međunarodnim donatorima i očekuje se da će te aktivnosti u narednoj godini biti pojačane. (Miranda Fejzagić)

4. Povratak u Travnik

DOBRA SIGURNOSNA, LOŠA GOSPODARSKA SITUACIJA

Kada je u pitanju povratak raseljenih i izbjeglih lica, Srednjobosanski kanton prednjači u Federaciji BiH sa procentom od 68,16 %. Pod tim se podrazumijeva broj onih koji su već ušli u svoj posjed u odnosu na ukupan broj pozitivno rješениh zahtjeva za povrat imovine.

Međutim, u samom kantonu status izbjeglih i raseljenih još uvijek ima 126 000 osoba. Povratak nije zadovoljavajući dok se svi ne vrate svojim kućama što je i krajnji cilj, ali u odnosu na druge kantone broj povrata imovine, može se ocijeniti kao prilično dobar.

Specifičnost je i u tome što Hrvati i Bošnjaci koji su ostali za vrijeme rata, međusobno saraduju kod povrata imovine, tako da se paralelno oslobađaju kuće i stanovi što ubrzava cijeli proces. Ranije naveden visok broj raseljenih je prije svega zbog toga što sporije ide povratak u Republiku Srpsku.

U implementaciji imovinskih zakona prednjače općine Busovača i Kreševo, a najlošije su općine Jajce i Donji Vakuf. U Donjem Vakufu je alarmantna situacija iz razloga što se tamo trebaju vratiti prognani Srbi što izaziva dodatne tenzije. Situacija je ista i u Jajcu gdje su se uključili predstavnici međunarodne zajednice. U tom gradu ima i veliki broj duplih korisnika, kao i ljudi kojima su popravljene kuće, a nisu se vratili.

Federalno ministarstvo socijalne politike raseljenih i izbjeglih lica nedavno je uručilo donaciju u građevinskom materijalu za obnovu 328 objekata u kantonu. No tu se javlja problem nekoordinacije Kantonalnog i Federalnog ministarstva tako da se ne zna po kojim kriterijima ili spiskovima se dodjeljuje materijal tako da se dešava da je već neko od povratnika dobio materijal, a ponovo se nalazi na spisku. Inače na području SBK potrebno je obnoviti još oko 13.000 porušenih objekata, a bilo je 33.500.

Na području kantona nalaze se i međunarodne organizacije koje pomažu povratnicima u ostvarivanju njihovi prava a to su:

- Američki komitet za izbjeglice (ARC): 030 518 – 840 besplatna pravna pomoć
- OSCE: 518 – 950 globalna pravna pomoć
- OHR: 511 – 666
- UNDP: 518-464

U gradu Travniku se nalazi i nekoliko kancelarija hrvatskih političkih partija, organizacija i jedna obrazovna ustanova:

- Napredak 030 511 – 301
- HVIDRA 030 707 – 210
- Katolički školski centar Petar Barbarić
(Osnovna i srednja škola) 030 518 – 823
- HDZ 030 518 – 859
- NHI 030 511 - 840

Bezbjedonosna situacija u Travniku je dobra. Kriminal je pod kontrolom, a nacionalne tenzije su značajno opale. Policija je multietnička, što daje dodatnu sigurnost povratnicima hrvatske nacionalnosti. S druge strane, privredna situacija je loša kako za domicilno stanovništvo tako i za povratnike. Povratnici uglavnom posao mogu naći u privatnim firmama, ako imaju odgovarajuće kvalifikacije. Oni

koji su se vratili na selo uglavnom žive od vlastitog privređivanja na svom imanju i to pod uslovom da uspiju pronaći donaciju za sjeme ili pokretanje privredne proizvodnje. Međutim, ulazak u te "šeme" je moguć tek nakon stvarnog povratka. (Dino Lolić)

5. VIJESTI

Nedostatak političke volje i alternativnog smještaja glavni razlozi sporog implementiranja imovinskih zakona

Nakon novembarske plenarne sjednice, Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (CRPC) je usvajanjem rekordnih 9.681 odluka dostigla ukupan broj od 194.189 konačnih i pravno-obavezujućih odluka koje potvrđuju imovinska prava raseljenih lica i izbjeglica.

Do sada je Komisija prikupila 232.512 zahtjeva koji se odnose na povrat 305.196 nekretnina. Međutim i dalje ostaje problem implementiranja ovih odluka, jer vlasti na terenu nevoljko i tromo provode obavezujuće odluke komisije.

U saopćenju nakon plenarne sjednice, CRPC konstatira da se čini da međunarodna zajednica i lokalne vlasti imaju različito viđenje o glavnim preprekama u implementaciji imovinskih zakona i povratku izbjeglica i raseljenih lica. Međunarodna zajednica uočava nedostatak političke volje dok lokalne vlasti tvrde da je razlog tomu nedostatak alternativnog smještaja i nedovoljna sredstava za rekonstrukciju uništene imovine. Sigurno je da ne može biti ekonomski razvijene Bosne i Hercegovine bez poštivanja imovinskih prava te povratka izbjeglica i raseljenih lica, smatra CRPC u saopćenju za novinare.

Izložba za povratak

Povodom 200-te obljetnice župa Tolisa i Tramošnica u prostorijama samostana u Tolisi otvorena je izložba slika poznatih hrvatskih slikara porijeklom iz Posavine. Izloženo je 110 umjetničkih dijela koja su stvorena na nedavnoj likovnoj koloniji u tom mjestu.

Na izloženim umjetničkim djelima preovladavaju motivi posavskih pejzaža, vjerskih objekata, mrtve prirode, likova osoba iz povijesti, te skulpture s ljudskim oblicima. Od 110 umjetničkih slika i skulptura samo je jedna trećina izložena u prostorijama teološkog samostana, a svi oni darovani su župama Tolisa i Tramošnica.

Prigodom otvaranja izložbe gvardijan Franjevačkog samostana u Tolisi fra Blaž Marković istaknuo je da je veoma značajna uloga posavskih umjetnika u obnovi života na tim prostorima. "I njihova umjetnička djela odišu čvrstom vezanošću za zavičaj što je neraskidiva nit života i nada s kojom se rađa i umire u Posavini", rekao je fra Blaž Marković.

Izložba hrvatskih slikara porijeklom iz ovog kraja treba da na simboličan način da snažan podsticaj povratku hrvatskih izbjeglica u Posavinu.

Obnova kuća u Prijedoru

Predstavnici Ministarstva socijalne politike, izbjeglica i raseljenih osoba Federacije BiH i korisnici projekata obnove 43 stambene jedinice u Prijedoru potpisali su krajem prošlog mjeseca ugovore o realizaciji projekata, javlja ONASA.

Ovaj projekat podrazumjeva isporuku građevinskog materijala za obnovu u ratu oštećenih kuća, a njegovi korisnici su prijedorski Hrvati iz prigradskog naselja Tukovi i sela kod Ljubije. Prema riječima Ante Marijana, župnika Ljubije, Šurkovca, Stare Rijeke i Ravske, na području ovih župa vratilo se oko 400 Hrvata, a osnovna prepreka masovnom povratku je sporost u procesu obnove stambenih jedinica.

Projekt se realizira uz potporu Misije OEES-a u Hrvatskoj

Bilten uređuju i za njegov sadržaj odgovaraju:

Novinska agencija SAFAX

Patriotske lige 30/III

Sarajevo, BiH

tel/fax: ++ 385 33 213 078

e-mail: mediaplan@mediaplan.ba

Novinska agencija STINA

Šetalište Bačvice 10

Split, Hrvatska

tel/fax: ++ 385 21 488 945

e-mail: stina@st.tel.hr

Bilten je dostupan na Internet stranicama: www.mediaplan.ba